

Ερωτήσεις – Ασκήσεις

1. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά της Ορθόδοξης Εκκλησίας που ενώνουν τους πιστούς σε όλο τον κόσμο;
2. Να εντοπίσετε στο χάρτη τα Πατριαρχεία και τις Αυτοκέφαλες Εκκλησίες.
3. Τι εννοούμε όταν λέμε ότι η Ορθοδοξία έχει οικουμενικό χαρακτήρα;
4. Να κάνετε τις παρακάτω αντιστοιχίες:

<ul style="list-style-type: none"> - Οι Αυτοκέφαλες Εκκλησίες είναι - Αρχαία Πατριαρχεία είναι - Ο πατριάρχης είναι - Οι Ορθόδοξες κοινότητες της διασποράς - Πολλές ενορίες μαζί αποτελούν	<ul style="list-style-type: none"> - πρώτος μεταξύ ίσων - μια επισκοπή ή μητρόπολη - αποτελούνται κυρίως από μετανάστες - διοικητικά ανεξάρτητες - τα πρώτα που δημιουργήθηκαν σε σημαντικές πόλεις
--	--

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ΄

ΕΤΕΡΟΔΟΞΟΙ ΚΑΙ ΑΛΛΟΘΡΗΣΚΟΙ

Εικ. 52^η: Η προσκύνηση των ποιμένων, Δομήνικος Θεοτοκόπουλος (Ελ Γκρέκο, 1541-1614).

30. Μια πρώτη γνωριμία με τους Ρωμαιοκαθολικούς χριστιανούς

- Οι Ρωμαιοκαθολικοί έχουν τη δική τους ιδιαίτερη λατρευτική παράδοση
- Στην Ελλάδα υπάρχουν κοινότητες Ρωμαιοκαθολικών χριστιανών με τους δικούς τους ναούς και τις χαρακτηριστικές τους θρησκευτικές παραδόσεις

Μια πρώτη γνωριμία με το Ρωμαιοκαθολικισμό

Ένα πρωινό του Απριλίου όλη η τάξη είχε συγκεντρωθεί στην οδό Πανεπιστημίου μπροστά στον ιερό ναό του Αγίου Διονυσίου. Η μέρα αυτή ήταν ξεχωριστή, διότι με πρωτοβουλία της δασκάλας μας, για πρώτη φορά θα επισκεπτόμασταν ένα ρωμαιοκαθολικό ναό.

Την αφορμή γι' αυτή την επίσκεψη έδωσε ένα περιστατικό, το οποίο συνέβη την προηγούμενη εβδομάδα στην τάξη. Ο Στέφανος είχε περάσει τις διακοπές του Πάσχα στη Ρώμη και γεμάτος ενθουσιασμό μάς έδειχνε τις φωτογραφίες που είχε τραβήξει. Πραγματικά όλη η Ρώμη έμοιαζε με ένα ανοιχτό μουσείο, αλλά το πιο εντυπωσιακό θέαμα ήταν το Βατικανό*. Ο καθεδρικός* ναός του Αγίου Πέτρου με τις ατελείωτες κιονοστοιχίες** στον προαύλιο χώρο και το επιβλητικό εσωτερικό, μας είχε στην κυριολεξία καθηλώσει. Ο ναός αυτός έμοιαζε βέβαια με τους ναούς μας, είχε όμως και τα δικά του ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Γι' αυτές τις διαφορές ρωτήσαμε τη δασκάλα μας, η οποία μας πρότεινε να επισκεφτούμε ένα ρωμαιοκαθολικό ναό.

Εικ. 53^η: Η πλατεία του Αγίου Πέτρου στο Βατικανό.

Όταν έφτασε η ώρα της επίσκεψης μπήκαμε στο ναό του αγίου Διονυσίου με απόλυτη ησυχία και τάξη, όπως μας υπέδειξε η δασκάλα. Ο ιερέας του ναού μάς υποδέχτηκε εγκάρδια και μας μίλησε για την Καθολική Εκκλησία στην Ελλάδα, για την ιστορία της, για τις λατρευτικές της εκδηλώσεις και για τις θρησκευτικές παραδόσεις των Ελλήνων Καθολικών. Όταν βγήκαμε στο προαύλιο το λόγο πήρε ο Πέτρος:

* Βλ. Γλωσσάριο

** κιονοστοιχίες: σειρά από κολόνες σε κανονικές ματαξύ τους αποστάσεις.

- Κυρία, γιατί οι εικόνες του ναού του Αγίου Διονυσίου είναι διαφορετικές από τις δικές μας;

- Οι Ρωμαιοκαθολικοί χριστιανοί έχουν τη δική τους αγιογραφική παράδοση, η οποία έχει επηρεαστεί αρκετά από την κοσμική ζωγραφική. Η βυζαντινή αγιογραφία έχει μια ξεχωριστή τεχνοτροπία και θεολογία και εκφράζει με μοναδικό τρόπο το πνεύμα της Ορθοδοξίας.

- Παρατήρησα, κυρία, ότι ο ιερέας δεν είχε γενειάδα, όπως οι δικοί μας, είπε ο Παύλος.

- Οι ρωμαιοκαθολικοί ιερείς δε διαφέρουν από τους δικούς μας μόνο σε αυτό, απάντησε η δασκάλα. Δεν κυκλοφορούν με ράσα έξω από το ναό και είναι όλοι υποχρεωτικά άγαμοι.

- Και τι είναι η Όστια, στην οποία αναφέρθηκε ο ιερέας; ρώτησε η Νεφέλη.

- Η Όστια είναι η Θεία Κοινωνία των Ρωμαιοκαθολικών. Οι πιστοί τους δεν κοινωνούν με τη λαβίδα σώμα και αίμα Χριστού από το Άγιο Ποτήριο, αλλά ο ιερέας βάζει στο στόμα του κάθε πιστού την Όστια, τον καθγιασμένο άζυμο άρτο*.

- Και πώς χρησιμοποιείται το εκκλησιαστικό μουσικό όργανο, που μας έδειξε ο ιερέας, ρώτησε η Μελίνα;

- Το εκκλησιαστικό μουσικό όργανο, που είναι ένας είδος αρμονίου, χρησιμοποιείται σε όλες τις ακολουθίες των Ρωμαιοκαθολικών και των Προτεσταντών. Μεγάλοι συνθέτες έχουν συνθέσει μοναδικές μελωδίες εκκλησιαστικής μουσικής ειδικά για τέτοια όργανα.

- Σε ποια μέρη της Ελλάδας υπάρχουν κοινότητες Ρωμαιοκαθολικών, ρώτησε ο Κώστας.

- Οι περισσότεροι Ρωμαιοκαθολικοί ζουν στις Κυκλάδες, στα Επτάνησα και στην Αθήνα, απάντησε η δασκάλα.

- Κυρία, μπορούμε να επισκεφτούμε και έναν προτεσταντικό ναό;

- Στο επόμενο μάθημά μας θα σας προβάλλω μια βιντεοταινία για έναν προτεσταντικό ναό. Τότε θα μάθετε αρκετά και για αυτό το κομμάτι του Χριστιανισμού.

Καθώς απομακρυνόμασταν από τον Άγιο Διονύσιο ευχηθήκαμε οι προσπάθειες επίλυσης των διαφορών μεταξύ Ορθοδοξίας και Καθολικισμού να καρποφορήσουν και η χριστιανοσύνη να ξαναβρεί τη χαμένη ενότητά της στη βάση της αρχαίας αδιαίρετης Παράδοσης.

Εικ. 54^η: Από την επίσκεψη του Πάπα Ιωάννη-Παύλου Β΄ στην Αθήνα. Ιερός Ναός Αγίου Διονυσίου.

Στοιχεία της λατρείας των Ρωμαιοκαθολικών

* άζυμος άρτος: άρτος που παρασκευάζεται χωρίς προζύμι.

ΠΑΡΑΘΕΜΑ

«Η Ανατολή και η Δύση μπορούν να συναντηθούν και να καταλάβουν η μια την άλλη μόνο αν θυμηθούν την αρχική τους συγγένεια στο κοινό παρελθόν. Το πρώτο βήμα που πρέπει να κάνουν είναι να καταλάβουν καλά ότι, παρ' όλες τις ιδιομορφίες τους, Ανατολή και Δύση ανήκουν οργανικά μαζί στην ενότητα της Χριστιανοσύνης...

Είναι κομμάτια ενός κόσμου, μιας Χριστιανοσύνης που, κατά το σχέδιο του Θεού, δεν έπρεπε να είχε διασπαστεί. Η τραγωδία της διαίρεσης είναι το μεγαλύτερο και κρισιμότερο πρόβλημα της χριστιανικής Ιστορίας».

**Γεωργίου Φλωρόφσκυ, *Θέματα Εκκλησιαστικής Ιστορίας*,
μτφρ. Π.Πάλλη, εκδ. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 1979, σ. 33-34**

Ερωτήσεις – Ασκήσεις

1. Να επισημάνετε τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των Ρωμαιοκαθολικών που αναφέρονται στο μάθημα.
2. Μπορείτε να συγκεντρώσετε πληροφορίες και φωτογραφίες γνωστών Ρωμαιοκαθολικών ναών;
3. Να συγκεντρώσετε πληροφορίες για τις ομοιότητες και τις διαφορές της Βυζαντινής αγιογραφίας από τη θρησκευτική τέχνη της Δυτικής Εκκλησίας.
4. Να κάνετε τις παρακάτω αντιστοιχίες:

– Καθεδρικός ναός Αγίου Πέτρου	– άζυμος άρτος
– Έλληνες Ρωμαιοκαθολικοί	– άγαμοι
– Όστια	– Ρώμη
– κληρικοί	– Κυκλάδες, Επτάνησα, Αθήνα

31. Μια πρώτη γνωριμία με τους Ευαγγελικούς χριστιανούς (Προτεστάντες)

- *Η διάσπαση της δυτικής χριστιανοσύνης*
- *Ιδιαίτερα στοιχεία της Θείας Λειτουργίας σε προτεσταντικό ναό*

Μετά το σχίσμα του 1054 μ.Χ. διαμορφώνεται στη Δύση η ταυτότητα του Ρωμαιοκαθολικισμού, ο οποίος έμελλε να κυριαρχήσει και να επιδράσει καθοριστικά στη ζωή και στον πολιτισμό της για πολλούς αιώνες. Οι σταυροφορίες*, οι κοσμικές διεκδικήσεις του Πάπα, η βαθμιαία απομάκρυνση από την Παράδοση της ενωμένης Εκκλησίας, οδήγησαν τη Δυτική Εκκλησία σε κρίσεις και αδιέξοδα. Οι αντιδράσεις σ' αυτήν την κατάσταση, αδύναμες στην αρχή, πλήθυναν ιδίως από το 15ο αιώνα και μετά.

Κατά τον 16ο αιώνα κορυφώνεται η αντίσταση απέναντι στον Παπισμό* με αφορμή τα συγχωροχάρτια* (αφέσεις). Το 1517 μ.Χ. ξεκινά το κίνημα της Μεταρρύθμισης, το οποίο θα οδηγήσει στη διάσπαση του Δυτικού Χριστιανισμού. Οι τρεις μεγάλοι μεταρρυθμιστές ήταν ο Μαρτίνος Λούθηρος, ο Ούλριχ Ζβίγγλιος και ο Ιωάννης Καλβίνος. Η αρχική προσπάθειά τους να αλλάξουν τα κακώς κείμενα στην Εκκλησία, είχε απρόβλεπτες συνέπειες, που συνδέονταν με τη γενικότερη κοινωνική και πολιτική κατάσταση της εποχής. Η Μεταρρύθμιση άλλαξε το πρόσωπο της Ευρώπης ριζικά, αφού εκτός από τους Ρωμαιοκαθολικούς, δημιουργήθηκαν αρκετές προτεσταντικές Ομολογίες*. Οι μεγαλύτερες απ' αυτές είναι οι Λουθηρανοί, οι Καλβινιστές, οι Αγγλικανοί, οι Μεθοδιστές, οι Βαπτιστές, οι Πεντηκοστιανοί κ.ά.

Για να μπορέσουμε να κατανοήσουμε περισσότερο τη φυσιογνωμία αυτών των προτεσταντικών Ομολογιών, η δασκάλα μας αποφάσισε να προβάλλει στην τάξη μια βιντεοταινία που παρουσίαζε την τέλεση της κυριακάτικης Θείας Λειτουργίας σε έναν προτεσταντικό ναό. Κατά τη διάρκεια της παρουσίασης, ενημερωθήκαμε για τη μορφή και το περιεχόμενο της προτεσταντικής Θείας Λειτουργίας και επισήμαναμε τις ουσιαστικές διαφορές της από την ορθόδοξη λατρεία και παράδοση.

Συγκεκριμένα, όπως παρατηρήσαμε:

- Στο εσωτερικό του προτεσταντικού ναού υπήρχε ελάχιστος διάκοσμος. Η απουσία των εικόνων, του τέμπλου και η απλότητα του χώρου δεν είχαν καμία σχέση με τους πλούσιους συμβολισμούς και την πνευματική ανάταση που δημιουργεί ο βυζαντινός ναός. Το μοναδικό σύμβολο που κυριαρχούσε ήταν ο σταυρός.
- Το κήρυγμα του Θείου Λόγου από τον πάστορα* καταλάμβανε κεντρική θέση στη Θεία Λειτουργία. Όπως άλλωστε διδάσκει

Οι αυθαιρεσίες της παπικής εξουσίας μεγαλώνουν το χάσμα

Η Μεταρρύθμιση

Η προτεσταντική Θεία Λειτουργία

*Βλ. Γλωσσάριο

*Ιδιαίτερα στοιχεία της
προτεσταντικής Θείας
Λειτουργίας*

*Εικ. 55^η: Ο Μαρτίνος
Λούθηρος. Έργο του
Lucas Cranach,
16ος αι. μ.Χ.*

ο Προτεσταντισμός, η Αγία Γραφή είναι η μοναδική πηγή της χριστιανικής πίστης («μόνο η Γραφή»). Η Ιερά Παράδοση της Εκκλησίας δεν έχει για τους προτεστάντες ιδιαίτερη αξία.

- Στη Λειτουργία που παρακολουθήσαμε δεν υπήρχε Θεία Μετάληψη, γιατί η Θεία Λειτουργία συνήθως μόνο μια Κυριακή κάθε μήνα συνδυάζεται με την τέλεση της Θείας Ευχαριστίας και τη Θεία Μετάληψη.
- Η μουσική και το ομαδικό εκκλησιαστικό άσμα έχουν μεγάλη σημασία στις ακολουθίες. Στην επένδυση της προτεσταντικής Θείας Λειτουργίας με άσμα και εκκλησιαστικό όργανο η συμβολή του Λουθήρου υπήρξε μεγάλη.
- Σε κάθε κάθισμα υπήρχε για τον πιστό ένα μικρό βιβλίο, το οποίο περιείχε διάφορα μελοποιημένα άσματα και ψαλμούς για κάθε περίπτωση. Όταν άρχιζε να παίζει το αρμόνιο οι πιστοί άνοιγαν το βιβλίο στη σελίδα που εμφανιζόταν σ' έναν πίνακα και έψελναν όλοι μαζί.

Η δασκάλα μας έκλεισε την παρουσίασή της υπενθυμίζοντάς μας, ότι εδώ και πολλές δεκαετίες διεξάγεται διάλογος μεταξύ Ορθοδοξίας και Προτεσταντισμού, ο οποίος συμβάλει στην προσέγγιση των χριστιανών.

Κήρυγμα σε προτεσταντικό ναό.

ΠΑΡΑΘΕΜΑ

«Ο χριστιανός είναι ελεύθερος κύριος των πάντων και δεν είναι υποτελής σε κανέναν. Ο χριστιανός είναι πρόθυμος υπηρέτης των πάντων και υποτελής στον καθένα».

M. Luther, Von der Freiheit eines Christenmenschen (1520)

«Με την πίστη και την αγάπη, ο χριστιανός βρίσκεται ανάμεσα στο Θεό και τον πλησίον ως ένα όργανο, το οποίο από επάνω δέχεται και από κάτω διανέμει. Μοιάζει με ένα δοχείο ή ένα σωλήνα, διαμέσου του οποίου τα νάματα των αγαθών του Θεού ρέουν ακατάπαυστα προς τους άλλους ανθρώπους».

M. Luther, Kirchenpostille (1522), Epistel in der Früh-Christmesse, Tit. 3, 4-7

Ερωτήσεις – Ασκήσεις

1. Να χαρακτηρίσετε με την ένδειξη Σωστό (Σ) ή Λάθος (Λ), τις παρακάτω προτάσεις:

- Το κίνημα της Μεταρρύθμισης ξεκίνησε τον 14ο αιώνα
- Δύο από τις μεγαλύτερες προτεσταντικές Ομολογίες είναι οι Καθβινιστές και οι Πεντηκοστιανοί.
- Στην προτεσταντική θεολογία η Ιερά Παράδοση είναι ισάξια με την Αγία Γραφή.
- Πάστορας ονομάζεται ο προτεστάντης ιερέας.
- Στους προτεσταντικούς ναούς κυριαρχεί το σύμβολο του Σταυρού.

2. Ποιες αντιλήψεις ή συμπεριφορές ώθησαν κάποιους ανθρώπους να εναντιωθούν στον Ρωμαιοκαθολικισμό; Προσπαθήστε να εξηγήσετε για ποιους λόγους αντέδρασαν.

3. Διάφορες προσωπικότητες του σύγχρονου Προτεσταντισμού ανέπτυξαν μια πλούσια κοινωνική προσφορά. Ανάμεσά τους μπορούμε να διακρίνουμε τον Άλμπερτ Σβάιτσερ, τον Μάρτιν Λούθερ Κίνγκ, τον Ντέσμον Τούτου και άλλους. Αφού βρείτε πληροφορίες για κάποιον από αυτούς, να κάνετε μια παρουσίασή του στην τάξη.